

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НІЖИНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИКОЛИ ГОГОЛЯ**

КАФЕДРА ПОЛІТОЛОГІЇ, ПРАВА ТА ФІЛОСОФІЇ

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ВИКОНАННЯ КУРСОВИХ РОБІТ**
студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА: Політологія
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ: **052** Політологія
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ: **05** Соціальні та поведінкові науки

Методичні рекомендації до виконання курсових робіт студентів галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки спеціальності 052 Політологія першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Розробники:

Ф.В. Барановський, доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політології, права та філософії;

Л.О. Дудка, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри політології, права та філософії

Методичні рекомендації до виконання курсових робіт містять загальні положення, вимоги до структури курсової роботи та її оформлення, організацію процесу підготовки та порядок захисту, систему оцінювання, рекомендовану літературу

Затверджено на засіданні кафедри політології, права та філософії Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя.

Протокол № 1 від 28 серпня 2020 р.

Схвалено методичною комісією історико-юридичного факультету Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя.

Протокол № 1 від 31 серпня 2020 р.

ЗМІСТ

I. Загальні положення

Курсова робота – це самостійне навчально-наукове дослідження здобувача вищої освіти, яке виконується з певного курсу або з окремих його розділів. Курсова робота виконується з метою закріплення, поглиблення і узагальнення знань, одержаних здобувачами вищої освіти в процесі навчання, та застосування цих знань для комплексного розв'язання конкретного фахового завдання.

Виконання курсових робіт сприяє формуванню:

Загальних компетентностей:

ЗК4. Здатність до критики і самокритики.

ЗК5. Креативність, толерантність, адаптивність і комунікабельність.

ЗК6. Здатність до системного мислення, аналізу й синтезу, оцінювання інформації, процесів та явищ з метою виявлення проблем і вироблення ефективних рішень.

ЗК8. Наполегливість у досягненні мети, турбота про якість виконуваної роботи.

ЗК11. Здатність до використання сучасних інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК12. Здатність до усної та письмової комунікації державною та іноземною (ими) мовами.

Фахових компетентностей:

ФК8. Здатність коректно й релевантно використовувати дослідницькі методики.

ФК9. Здатність ефективно використовувати професійно профільовані знання.

ФК10. Здатність використовувати сучасні політологічні теорії, концепти та методи для аналізу політики на місцевому, національному та міжнародному рівні.

ФК11. Спроможність професійно виконувати політико-організаційні, експертні, дорадчі та консультаційні функції на національному та міжнародному ринку праці.

ФК12. Здатність виокремити найактуальніші питання й проблеми соціально-політичного характеру, що потребують вивчення.

ФК13. Фахова відповідальність за достовірність, коректність, надійність представленої інформації.

ФК14. Здатність працювати з писемними, візуальними, аудіозаписами та ін. видами джерел і базами даних у рамках політологічного аналізу.

ФК15. Здатність презентувати результати політологічних досліджень.

Програмних результатів навчання:

ПРН3. Вільно спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ПРН4. Вільно спілкуватися англійською або іншою іноземною мовою в професійній комунікації.

ПРН5. Використовувати інформаційні й комунікаційні технології для отримання, обробки та презентації інформації.

ПРН7. Проводити професійний пошук, оброблення та аналіз фактів, даних та інформації з різних первинних і вторинних джерел.

ПРН9. Спілкуватися та презентувати свої ідеї широкій аудиторії, засобам масової інформації, експертам з інших галузей знань.

ПРН17. Використовувати сучасні політологічні теорії, концепти і методи для аналізу політики на місцевому, національному та міжнародному рівні.

ПРН19. Професійно виконувати політико-організаційні, експертні, дорадчі й консультаційні функції на національному та міжнародному ринку праці.

Дисципліна, з якої виконується курсова робота у відповідному семестрі, затверджується на засіданні кафедри на початку семестру. Керівником курсових робіт призначається викладач даної дисципліни. Теми обираються студентами із списку, який пропонує викладач. Викладач надає студентам список рекомендованої літератури з даної дисципліни.

При виконанні курсової роботи студент повинен взяти до уваги такі положення:

1. Курсова робота має бути виконана самостійно.
2. Курсова робота повинна мати достатньо обґрунтовані та чітко сформульовані загальні теоретичні положення з певної проблеми або систему поглядів того чи іншого дослідника.
3. В роботі має бути продемонстровано засвоєння сучасних теоретичних положень та відповідних їм дослідницьких методик.
4. В результаті виконання роботи студент повинен оволодіти сучасною різнобарвною мовою політичної науки, її проблематикою, поняттями, підходами та технологіями.

Студент для підготовки курсової роботи має дослідити, вивчити та

засвоїти значний обсяг літератури. Виконання курсової роботи повинно підтверджувати вміння студента обґрунтовувати нові наукові ідеї, розраховані на близьку або далеку перспективу, мати нахил до самостійного проведення досліджень.

II. Вимоги до структури курсової роботи та її оформлення

Підготовка курсової роботи має показати такі вміння студентів:

1. Використовувати набуті в процесі навчання теоретичні знання з різноманітних проблем політичної науки.
2. Аналізувати літературні, наукові джерела з поставленої проблеми.
3. Узагальнювати матеріал та застосовувати сучасну методику наукових досліджень при розв'язанні визначених проблем.
4. Обґрунтовано використовувати вітчизняний та міжнародний досвід з даного питання.
5. Курсова робота повинна мати постановку завдання, методику дослідження та його результати, їх аналіз, висновки.

Рекомендується така структура курсової роботи:

1. **Зміст** (вказується назва розділів, підрозділів, сторінки, на яких вони розміщені).
2. **Вступ** (визначається актуальність проблеми, об'єкт та предмет дослідження, мета та завдання дослідження, методологічна база дослідження, теоретична та практична цінність роботи, огляд літератури). Орієнтовний обсяг – 3-4 аркуші.
3. **Основна частина**, що складається з декількох розділів (викладаються основні теоретичні положення, проблемні питання, дискусійні та невирішені аспекти теми, науково обґрунтовані професійно-орієнтовані рішення). Орієнтовний обсяг – 3-4 аркуші.

Наприкінці кожного розділу студент повинен подати висновки.

В завершальній частині курсової роботи автор повинен:

- **зробити висновки** (прийняття обґрунтованого рішення щодо вибору оптимального шляху досягнення поставленої мети роботи, визначення позитивних та негативних сторін, можливості практичного застосування результатів дослідження);
- **вказати використані джерела.**

У разі необхідності автор може включити додатки (таблиці, схеми, діаграми, графіки тощо).

При підготовці курсової роботи студент повинен дотримуватися таких вимог:

1. Робота виконується державною мовою.
2. Робота виконується кожним студентом індивідуально і самостійно.
3. Робота має бути науковою працею, що сприятиме подальшій професіоналізації студента, його глибокому розумінню сучасних наукових парадигм, вільному використанню загальноприйнятих понять, тлумачень, підходів та сучасних політичних технологій у світовій політичній науці.
4. В результаті підготовки курсової роботи повинні бути розкриті вміння студента стисло, логічно та аргументовано викладати матеріал. Текст має бути без граматичних та стилістичних помилок, а оформлення відповідати вимогам до робіт такого рівня.
5. При написанні курсової роботи студент повинен також посилалися на автора та джерело, звідки було запозичено матеріал або окремі результати.
6. Курсову роботу друкують за допомогою принтеру шрифтом Times New Roman (кегель 14) на одному боці аркуша білого паперу формату А4 полуторним інтервалом до тридцяти рядків на сторінці.
7. Сторінки роботи повинні мати поля: ліве – 30 мм, зверху – 20 мм, праве – 10 мм, знизу – 20 мм. Шрифт повинен бути чітким, чорного кольору, з однаковою щільністю тексту. Абзацний відступ має бути однаковим по всій роботі.
8. Заголовки структурних частин курсової роботи ("ЗМІСТ", "ВСТУП", "РОЗДІЛ", "ВИСНОВКИ", "СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ", "ДОДАТКИ") та назви розділів друкують великими літерами симетрично до тексту.
9. Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Крапку в кінці заголовку не ставлять.
10. Заголовки пунктів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу в розрядку та у підбір до тексту. У кінці заголовка пункту, що надрукований у підбір до тексту, ставиться крапка.
11. Відстань між заголовком (за винятком заголовка пункту) та текстом має дорівнювати трьом одинарним інтервалам.

12. Кожну структурну частину роботи необхідно починати з нової сторінки. У змісті потрібно вказати точну назву кожного розділу, підрозділу, пунктів та сторінки, з яких вони починаються.

13. Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, рисунків, таблиць, формул здійснюють арабськими цифрами без знака №.

14. **Нумерація сторінок у правому верхньому куті.** Титульний аркуш та зміст вважаються відповідно першою та другою сторінками, але не нумеруються. Зразки титульного аркушу, завдання на роботу та календарного плану наведені у додатках.

15. Такі структурні частини курсової роботи як зміст, вступ, висновки, список використаних джерел не мають порядкового номера. Проте всі аркуші, на яких розміщені згадані структурні частини, нумерують звичайним засобом. Не нумерують лише їхні заголовки, тобто не можна друкувати: “1. ВСТУП” або “Розділ 5. ВИСНОВКИ”.

16. Номер розділу ставлять після слова “РОЗДІЛ”, після номера крапку не ставлять, потім з нового рядка друкують заголовок розділу. Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. Наприкінці номера підрозділу повинна стояти крапка, наприклад: “2.3.” (третій підрозділ другого розділу). Потім у тому ж рядку йде заголовок підрозділу.

17. Таблиці та графіки необхідно подавати в науковій роботі безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці. Рисунки і таблиці, які розміщені на окремих сторінках наукової роботи, включають до загальної нумерації сторінок. Таблицю або рисунок, розміри котрого більше формату А4, враховують як одну сторінку і розміщують у відповідних місцях після згадування в тексті або в додатках.

18. Обсяг основного тексту роботи має складати 30-40 аркушів без списку використаних джерел.

При оформленні списку використаних джерел необхідно дотримуватись таких вимог:

а) на перше місце виносяться: Конституція України, Закони України, Укази Президента України, постанови Верховної Ради України, постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України, виступи та доповіді

державних діячів України;

б) оформлення списку використаних джерел здійснюється згідно Національного стандарту України: ДСТУ 8302:2015 Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання.

Своєчасне виконання курсової роботи з обраної теми за вказаною проблемою залежить від організації своєї праці студентом. Для цього необхідно скласти календарний план виконання роботи, відокремити час на пошуки та вивчення необхідної літератури, збір та систематизування фактичного матеріалу, складення і написання першого варіанту роботи. Важливо при цьому забезпечити виконання курсової роботи у встановлений навчальним планом строк.

III. Організація процесу підготовки та порядок захисту

Початковим етапом виконання курсової роботи є вибір теми та складання плану. Досвід свідчить, що від цього часто-густо залежить якість, рівень та наукова майстерність виконаної курсової роботи.

Щоб уникнути недоліків вже на першому етапі підготовки курсової роботи, студент повинен проконсультуватися з викладачем, іншими фахівцями з означеної теми, вивчивши відповідну наукову та навчально-методичну літературу.

На другому етапі підготовки курсової роботи студент формулює питання плану, його окремих підрозділів, осмислює зміст всієї роботи в цілому, консультується з цього приводу з науковим керівником. При цьому студент проводить самостійну пошукову роботу з використанням основної та допоміжної літератури. До основної літератури відносяться першоджерела, до допоміжної літератури – індивідуальні чи колективні монографії з досліджуваної теми, підручники, брошури, статті з періодичних видань, нариси, науково-публіцистичні видання, мемуарні, художні, автобіографічні твори, словники-довідники, загальні, тематичні та статистичні джерела, енциклопедії тощо.

По закінченню необхідних пошуків, студент повинен уважно проаналізувати, продумати зібраний матеріал, почати викладати його у систематизованому вигляді. При цьому готовий текст слід знову уважно

перечитати, відредагувати, зробити уточнення, звірити витяги або фактичні дані з джерелами, виправити синтаксичні та стилістичні помилки. Крім того, необхідно звернути увагу на чіткість і повноту викладення обробленого матеріалу, його послідовність, логічність та відповідність питанням плану, пропорційність викладання, позбавитися зайвих слів, скорочень тощо.

На завершальній стадії підготовки курсової роботи слід знову уважно переглянути увесь матеріал, пересвідчитися, що питання плану розкрито, зроблено належні висновки, практичні рекомендації, головна тема і зміст проблеми відповідають тексту.

Щоб уникнути багаторазової переробки, бажано на кожному етапі виконання курсової роботи консультуватися з науковим керівником.

При цьому науковий керівник повинен:

- відмітити кожную помилку та неточність;
- вказати їх суть та раціональні шляхи вирішення завдання;
- уточнити або виправити нечіткі формулювання;
- відмітити стилістичні похибки.

Неприпустимо застосовувати знак запитання або оклику без відповідних роз'яснень наукового керівника.

Після виконання необхідних вимог кожна курсова робота одержує відповідний висновок: „допускається до захисту” або „до захисту не допускається”.

Якщо студент не готовий до захисту курсової роботи, то питання його допуску чи не допуску виноситься на розгляд засідання кафедри за участю наукового керівника і студента.

Допущена до захисту курсова робота захищається її виконавцем перед комісією у складі 2-3 провідних викладачів кафедри за участю наукового керівника.

Захищена курсова робота отримує відповідні оцінки за стобальною шкалою. Захищені курсові роботи зберігаються на кафедрі протягом року.

Необхідно пам'ятати, що жодна курсова робота не повинна дублюватись, повторюватись, тобто кожний студент повинен мати тільки індивідуальну курсову роботу з означеної проблеми, погоджену з науковим керівником або на засіданні кафедри. Курсові роботи, що одержали особливо цінні практичні та теоретичні рішення, пропозиції, можуть бути

рекомендовані науковим керівником, кафедрою для спілкування, доповідей чи повідомлень на науково-теоретичних або науково-практичних конференціях, а також дороблені у випускні кваліфікаційні роботи.

IV. Система оцінювання

Оцінювання роботи здійснюється за прийнятою схемою оцінювання результатів захисту курсової роботи. Комісія здійснює оцінювання з урахуванням ступеня розкриття теми і виконання завдань дослідження, кількості і якості використаних джерел, досягнутих результатів, грамотності та стилю викладу, якості оформлення роботи, доповіді студента, відповідей на запитання та критичні зауваження.

Критерії оцінювання:

- оцінка «відмінно» (90 — 100 балів) виставляється студенту, якщо курсова робота повністю відповідає вимогам методичних рекомендацій, виконана на високому теоретичному рівні, має елементи самостійного дослідження, на захисті студент вільно володіє і розуміє проблему теми дослідження, впевнено відповідає на поставлені запитання;
- оцінка «добре» (74 — 89 балів) ставиться, якщо курсова робота повністю відповідає вимогам, але студент не завжди критично ставиться до використаних джерел та літератури; в процесі відповідей на окремі запитання було допущено невеликі помилки, в цілому студент показав достатнє розуміння проблем курсової роботи та володіння її матеріалами;
- оцінка «задовільно» (60-74 бали) виставляється за наявності таких ознак: у роботі допущено порушення принципів логічного і послідовного викладу матеріалу, наявні окремі помилки і неточності, не сформульовані або не обґрунтовані пропозиції і рекомендації з теми дослідження, допущені помилки в оформленні роботи, численні граматичні та стилістичні помилки; під час захисту студент не завжди вірно відповідав на запитання або не може наводити аргументи;
- оцінка «незадовільно» (менш ніж 60 балів) виставляється, коли робота виконана не самостійно (зокрема, переважає механічне переписування джерел), не враховано останні наукові доробки та тенденції, містить істотні помилки, не відповідає більшій частині вимог, зміст теми не розкрито,

містить плагіат, в процесі захисту студент не показав знання основних положень роботи.

V. Рекомендована література

1. Інформація та документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлювання: ДСТУ 3008-2015 введ. 01.07.2017. К.: ДП «УкрНДНЦ», 2016. - 26 с.
2. Інформація та документація Бібліографічне посилання Загальні положення та правила складання ДСТУ 8302:2015 введ. 01.07.2016. - К.: ДП «УкрНДНЦ», 2016. - 16 с.
3. Герасимчук Т.Ф. Методичні рекомендації до написання курсових робіт для студентів II–IV курсів спеціальності 6.040301 Політологія. Рівне : РДГУ, 2014. 35 с.
4. Еко У. Як написати дипломну роботу : гуманітарні науки / пер. за ред. О. Глотова. Тернопіль : Мандрівець, 2007. 224 с.
5. Єріна А.М., Захожий В.Б., Єрін Д.Л. Методологія наукових досліджень : навчальний посібник. К. : Центр навчальної літератури, 2004. 212 с.
6. Жалоба І.В. Основи наукового дослідження : навчально-методичний комплекс. К. : КиМУ, 2006. 23 с.
7. Іваницька О.П., Жалоба І.В. Методичні рекомендації до виконання і захисту випускних кваліфікаційних робіт. К. : КиМУ, 2006. 30 с.
8. Марцин В.С., Міценко Н.Г., Даниленко О.А. Основи наукових досліджень: навчальний посібник Л. : Ромус-Поліграф, 2002. 128 с
9. Основи методології та організації наукових досліджень : навч. посіб. Для студентів, курсантів, аспірантів і ад'юнтів / за ред. А.Є. Конверського. К. : Центр учбової літератури, 2010. 352 с.

ДОДАТКИ

Зразок титульного аркуша

НІЖИНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ МИКОЛИ ГОГОЛЯ

Кафедра _____
(повна назва кафедри)

КУРСОВА РОБОТА

з _____
(назва дисципліни)

на тему: _____

студента (ки) _____ курсу _____ групи _____

спеціальності _____
(шифр і назва спеціальності)

(прізвище та ініціали)

(підпис)

Керівник роботи

(посада, вчене звання, науковий ступінь,
прізвище та ініціали)

(підпис)

Результати захисту:

Національна шкала _____

Кількість балів: _____

Оцінка: ECTS _____

Члени комісії:

(прізвище та ініціали) _____
(підпис)

(прізвище та ініціали) _____
(підпис)

(прізвище та ініціали) _____
(підпис)

Дата _____

Ніжин- 20 __